

# 1. ปฐมบทแห่งการค้นคว้า

เอกสารฉบับนี้ หรืออาจเรียกว่า บทความฉบับนี้ เป็นเอกสารเผยแพร่หรือบทความ ที่มีความยาวเป็นพิเศษ เพราะประสงค์ที่จะให้ผู้อ่านหรือผู้ที่ต้องการนำไปศึกษาเพื่อการขยายผลต่อ เมื่ออ่านแล้วจะเกิดความเข้าใจ และเห็นภาพความจริงแท้ในการพัฒนา ซึ่งจะแตกต่างจากบทความวิชาการหรือบทความวิจัยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจาก เอกสารหรือบทความพิเศษนี้ มิได้มุ่งหวังเพื่อเผยแพร่ให้เกิดการยอมรับและเป็นไปตามมาตรฐานของบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ที่ได้รับการรับรองและใช้เป็นผลงานทางวิชาการเพื่อการขอตำแหน่งทางวิชาการใดๆ แต่มุ่งที่จะเผยแพร่สิ่งที่คณะผู้เขียนได้ค้นพบ และผู้ได้มีโอกาสด้านบทความนี้ เกิดการนำไปพิจารณาว่าใช่หรือไม่ อย่างไร หากใช่ และประสงค์ที่จะไปศึกษาในเชิงลึกหรือการไปแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปขยายผลและใช้ประโยชน์ต่อ ก็จะเป็นการยืนยันในสิ่งที่ค้นพบนี้ ให้เป็นที่ยอมรับและนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายและการปฏิบัติในการพัฒนา ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐ การทบทวนและปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัยและการบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา การทบทวนและปรับกระบวนการและวิธีการพัฒนา ของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในบทความนี้ คณะผู้เขียน ได้พยายามสะท้อนถึงข้อเท็จจริงที่สามารถอธิบายได้ทั้งในมิติทางวิชาการ และมิติของความเป็นจริง (สิ่งที่ควรจะเป็น หรือ ความจริงแท้) จากหลักฐานในเชิงประจักษ์ (Empirical evidence) ควบคู่กันไป

ในการพัฒนาความเข้มแข็ง เพื่อการพึ่งตัวเอง พึ่งพากัน และการจัดการตนเองแบบบูรณาการอย่างแท้จริงของหมู่บ้าน / ชุมชน นั้น ถึงแม้จะมีการพัฒนาตามนโยบายและยุทธศาสตร์ ตลอดจนแผนการพัฒนาของภาครัฐ การ

วิจัยและพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาขององค์กรพัฒนาที่ไม่แสวงหากำไร หรือภาคประชาสังคมต่างๆ มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ก็ตาม มีข้อค้นพบที่สามารถอธิบายตามหลักวิชาการ อันได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นบทเรียนความสำเร็จและไม่สำเร็จ เป็นจำนวนมาก แต่เพราะเหตุใด เมื่อทราบว่าการพัฒนาให้หมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งเป็นฐานรากที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา (ที่มีอยู่กว่าร้อยละ 80 ของประเทศ) มีความเข้มแข็ง ด้วยเงื่อนไข ปัจจัย กลไก กระบวนการและวิธีการใด อย่างไร จนมีความสามารถในการพึ่งตัวเอง พึ่งพากัน และการจัดการตนเองได้ (มีกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ) และได้รับการยอมรับ ได้รับรางวัลหรือความชื่นชมในความสำเร็จนั้น จึงยังไม่สามารถนำไปปรับใช้กับการพัฒนาให้หมู่บ้านหรือชุมชนอื่นๆ ให้มีพัฒนาการและความเข้มแข็ง ขึ้นเป็นลำดับในวงกว้างได้ เหตุใด จึงยังจำกัดอยู่เฉพาะที่ หรือบางที่ ยังคงเป็นเพียงความสำเร็จในเฉพาะห้วงเวลาสั้นๆ เมื่อเกิดวิกฤติและเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมประเทศและสังคมโลก ความเข้มแข็งของหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ก็จะค่อยๆ เลือนหายไปกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง **คำถามที่สำคัญคือ** มีบทเรียนความสำเร็จที่ใด อะไรและอย่างไร ที่จะเป็นตัวแบบของการพัฒนาให้หมู่บ้าน / ชุมชน ให้มีความเข้มแข็งได้ ในทุกมิติแบบองค์รวม และมีระบบปฏิบัติการรองรับอย่างเป็นรูปธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ ที่เกิดจากหมู่บ้านและประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน (แบบล่างสู่บนหรือ Bottom – up) อย่างแท้จริง แม้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือมีภาวะวิกฤติจากเหตุปัจจัยใด เข้ามากระทบก็ตาม หมู่บ้านนั้น ยังมีความเข้มแข็ง ยังสามารถพึ่งตนเอง พึ่งพากัน และการจัดการตนเองได้อย่างสมดุล โดยหมู่บ้าน / ชุมชน จะเปรียบเสมือนตัวกรองหรือตัวเร่ง (Catalyst) ในการปรับใช้นโยบาย แผนงานและโครงการจากภาครัฐ ซึ่งเป็นลักษณะ บนสู่ล่าง หรือ Top – Down ให้มีความเหมาะสม

กับการพัฒนาที่หมู่บ้านหรือชุมชนได้ออกแบบไว้แล้ว โดยภาครัฐ ควรทำหน้าที่ในการเสริมหนุนให้เกิดความเข้มแข็งในการพึ่งตนเอง พึ่งพากัน และการจัดการตนเองของหมู่บ้าน / ชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามหลักการหรือทฤษฎีในการพัฒนา

จากข้อสงสัยและคำถามดังที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนในฐานะที่เป็นผู้บริหารงานวิจัยและเป็นนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามากว่า 20 ปี ที่ได้พยายามติดตามและค้นหาคำตอบมาโดยตลอด และจะเรียกได้ว่า นับเป็นความโชคดีหรือมีโอกาสดังที่ได้ไปทำหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อกลางปี 2558 ในสมัยที่นายเสรี ศรีหะไตร เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ จึงได้มีโอกาสศึกษาในรายละเอียดของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้ว่าฯ ท่านนี้ เอาจริงเอาจังและใช้ยุทธศาสตร์สันติสุข 9 ดี เป็นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติจนเกิดมรรคผลในวงกว้างของจังหวัดบุรีรัมย์ ในขณะที่ท่านผู้ว่าฯ เสรี เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ (2557 – 2559) และยังคงมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง และเกิดมรรคผลตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์สันติสุข 9 ดี มาจนกระทั่งปัจจุบัน ถึงแม้อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ท่านนี้ จะเกษียณอายุราชการ ตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2559 เป็นต้นมาก็ตาม จึงเป็นที่มาของการค้นหาคำตอบตามคำถามข้างต้นว่า ยุทธศาสตร์สันติสุข 9 ดี เป็นบทเรียนความสำเร็จ ที่จะเป็นตัวแบบของการพัฒนาให้หมู่บ้าน / ชุมชน ให้มีความเข้มแข็งได้ ในทุกมิติแบบองค์รวม และมีระบบปฏิบัติการรองรับอย่างเป็นรูปธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ ที่เกิดจากหมู่บ้านและประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน (แบบล่างสู่บนหรือ Bottom-up) อย่างแท้จริง แม้เกิดความ

เปลี่ยนแปลงหรือมีภาวะวิกฤติจากเหตุปัจจัยใด เข้ามากระทบก็ตาม หมู่บ้านหรือชุมชน นั้น ยังมีความเข้มแข็ง ยังสามารถพึ่งตนเอง พึ่งพากัน และการจัดการตนเองได้อย่างสมดุล ได้จริงหรือไม่และอย่างไร?